

په سویلېن کې د پښتو ژبې د زدکونکو لپاره
د لوست پنځم کتاب

پنځم کتاب

ترتیب کوونکی: عبدالعلي رسول زاده

۲۷-۱۲-۲۰۱۷

تر پیل د مخه خبري

د پنځم ټولگي دغه کتاب د کار د هغه پلان سره برابر ترتیب سوی دی کوم چي د سویډن د هیواد د مالمو د بنار د پښتو ژبي د ښوونکو له خوا جوړ او گټي اخیستلو ته چمتو شوی دی.

په دې کتاب کي که څه هم د عنوانونو شمېر زیات دی خو دا به د دې معنی و نه لري چي زدکوونکي دي ټول کتاب له سره تر پایه و لولي. دا د زدکوونکو په زیار پوري اړه لري ځکه چي ځيني زدکوونکي په پښتو کي ډېر زحمت باسي او ځيني لږ. هغه زدکوونکي چي ډېر زیار باسي هغوی کولای سي چي دغه ټول کتاب و لولي.

د دې کتاب په پیل کي چي مضامین او تمرینونه راغلي دي د پنځم ټولگي د هغی ازمویني سره برابر دي کوم چي د مالمو په بنار کي د پښتو ژبي د ښوونکو له خوا ترتیب سوی دی.

د کتاب په پیل کي فعل راغلی دی. مگر فعل د زمانې له مخي د کتاب په پای کي د هغو زدکوونکو لپاره راغلی دی کوم چي زیار باسي او یا یې والدین غواړي چي زیات کار ور سره وکړي.

د کار په پلان (Arbetsplan) کي د کیسو او کیسیو په هکله هم خبري را غلي دي ځکه د کتاب په پای کي یو شمېر کیسې را غلي دي. ښوونکي کولای سي چي د کیسیو د پاره په www.pashto.se کي د کیسیو په برخه کي یو څو کیسې خوښي کي او د زدکوونکو سره کار پر و کړي. ښوونکي کولای سي چي د کیسو څخه کیسې خوښي کړي او زدکوونکي یې په کور کي یوه کیسه و لولي او بیا چي کله ټولگی ته را سي هغه دي په خپله ژبه بیان کړي. همدا ډول د پنځم ټولگي په ازموینه کي باید زدکوونکي د رسمونو په اړه هم خپل نظر و لیکي. د دې لپاره چي زدکوونکي د دې کار سره نابلده نه وي ځکه نو د کتاب په پای کي د رسمونو شرحه کول هم را غلي دي.

هغه گران هیوادوال چي د دې کتاب څخه تر سویډن د باندي گټه اخلي کولای شي چي جملې د خپل اړونده هیواد ژبي ته ترجمه کي.

نور نو که په زړه پوري ښوونکي او والدین کوم نظر لري لطفا دي زما سره اړیکي و نیسي.

Ali Rasulzada

alirasulzada@hotmail.com

0709-384755

کتاب

کتاب هغه ملگری دئی چي هیخکله خوک نه ترې خپه کیږي . له کتاب سره دوستي د انسان پوهه او عزت زیاتوي .

کتاب بې ارزښته مه گڼئ ! د کتاب په لیکلو ډېره خواري شوې وي . د کتاب هر ټکی او لیکه (کرنښه) نوې نوې خزانه ده . کتاب و لولئ ، زده یې کړئ او مینه ور سره ولرئ !

یوه ورځ ملالی خپلي مور ته و ویل ، ”موري ، کتاب مي راکړه . مور یې کتاب ور ته را واخیست .” ملالی و ویل ، ”دا کتاب نه غواړم ، هغه بل کتاب راکړه .”

مور یې ورته و ویل : ”دا خو کتاب نه دئ ، دا کتابچه ده ځکه چي تا خط پکښې لیکلی دئ . کتاب هغه ته وایي چي یو چا پخوا لیکلی وي او چاپ شوی وي .

قران شریف د خدای (ج) کتاب دئ . په دغه کتاب کي خدای (ج) خپلو بنده گانو ته لار ښودنه کړې ده .

لغاتونه :

ډيري پیسې

خزانه

بې قدره

بې ارزښته

بلل

گڼل

گرانښت ، محبت

مینه

تمرین: د لاندې لغاتو څخه جملې جوړې کړئ:

مثال:

ملگری

جواب: احمد زما ملگری دی.

۱- کتاب _____

۲- مور _____

۳- بې ارزښته _____

۴- مینه _____

۵- خزانه _____

د کتاب په باره کې لږ تر لږه دوې لیکې و لیکئ:

د خدای (ج) د کتاب نوم څه شی دی؟ و یې لیکئ _____

هوا

هوا د هر انسان او هر ساکنس لپاره ضروري ده . په هوا سره انسانان ، حیوانات او نباتات (شنه) ژوندي دي .

که هوا نه وای هیڅ چا به هم ژوند نه وای کړی . هوا چې خومره پاکه وي هغومره د انسان روغتیا پکښې ښه وي . په ناپاکه هوا کښې انسان څه چې وني لا هم ناروغه کیږي .

په ښارو کښې چې فابریکې او موټرونه ډېر وي هوا یې خرابه وي ، ځکه نو ډېر خلک په کلیو کښې ژوند کوي ، چې هلته هوا دومره خرابه نه وي .

کله چې ښوونکي دغه لوست په ټولگي کې زدکوونکو ته و لوست اسد پوښتنه و کړه، ” فابریکې او موټرونه چې دومره تاوان لري څه چاره کولای شو چې هوا مو را خرابه نه کړي ”.

ښوونکي ورته و ویل ، ” د فابریکو او موټرونو دود باید کنټرول کړو چې ضرر رسوونکي غازونه را و نه باسي او چې ډېره اړتیا و نه لرو له موټر څخه کار وا نه خلو ”.

لغاتونه :

شیان ، مواد

توکي

ساکنسونکی ، ژوندي

ساکنس

دونه

دومره

<p>تمرین: د لاندې جملو خالي ځايونه ډک کړئ:</p>
<p>مثال: هوا د هر ساکنې لپاره ضروري ده.</p> <p>لرگی ساکنې برېښنا</p>
<p>۱- هوا د هر انسان او هر ساکنې لپاره _____ ده.</p> <p>کالي مړ ضروري</p>
<p>۲- که هوا نه وای هېڅ چا به _____ نه وای کړی.</p> <p>موټر ژوند ښوونکی</p>
<p>۳- هوا چې څومره پاکه وي هغومره د انسان _____ پکښې ښه وي.</p> <p>روغتيا کالي گادۍ</p>
<p>۴- په ښارو کې موټرونه او _____ هوا خرابوي.</p> <p>کورونه فابريکې لمر</p>
<p>۵- د ښارو د هوا د خرابۍ په سبب خلک په _____ کې ژوند کوي.</p> <p>کليو کورو دوکانو</p>

کار

کار انسانانو ته گټه رسوي. کار که د یوې خوا د سړي د ژوندانه اړتیاوي وړ برابروي، له بلي خوا انسان په حرکت راولي او بدن ته یې گټه رسوي. په اسلام کې کار ډېر ستایل شوی دی. پیغمبرانو ټولو کار کړی دی.

حضرت محمد (ص) د کور او بهر کار پخپله کاوه. کوم کار چې به یې پخپله کولای شو په بل چا به یې نه کاوه. د دین او دنیا کارونه یې دواړه کول، ځکه کار کول په اسلام کې سنت دي.

موږ ته لازمه ده چې کار وکړو خو هم مو ژوند ښه شي او هم د پیغمبر (ص) سنت پر ځای کړو.

حضرت محمد (ص) وايي: ”کار کول او خپلي کورنۍ ته حلاله نفقه پیدا کول ډېر ثواب لري.”

لغاتونه:

اړتیا	ضرورت	نفقه	خواره
ستایل	صفت کول	بهر	د باندي، بیرون
سنت	هغه څه چې پیغمبر (ص) کړي دي		

تمرین: د کار دوی گتې و لیکئ!

۱ - _____

۲ - _____

لاندي لغاتونه په جملو کي استعمال کئ:

۱ - گټه _____

۲ - اړتیا _____

۳ - نفقه _____

۴ - ستايل _____

د لاندي جملو خالي ځايونه د پورتنی لوست سره سم ډک کړئ:

کار انسانانو ته _____ رسوي.

خپلي کورنۍ ته _____ نفقه پيدا کول _____ لري.

حضرت محمد (ص) د _____ او _____ کار په خپله کاوه.

په اسلام کي کار ډېر _____ شوی دی.

_____ ټولو کار کړی دی.

حضرت محمد (ص) د _____ او _____ کارونه دواړه کول.

څلور خواوي

کله کله اړتيا لرو چې خپلي څلور خواوي و پېژنو. کله چې سفر کوو بايد و پوهيږو هغه ځای چې موږ ور ځو کومې خوا ته پروت دی.

د لمانځه د ادا کولو په وخت کې بايد و پوهيږو چې قبله کومې خوا ته ده؟
د څلورو خواوو نومونه داسې دي:

۱- شرق يا مشرق (ختيځ)

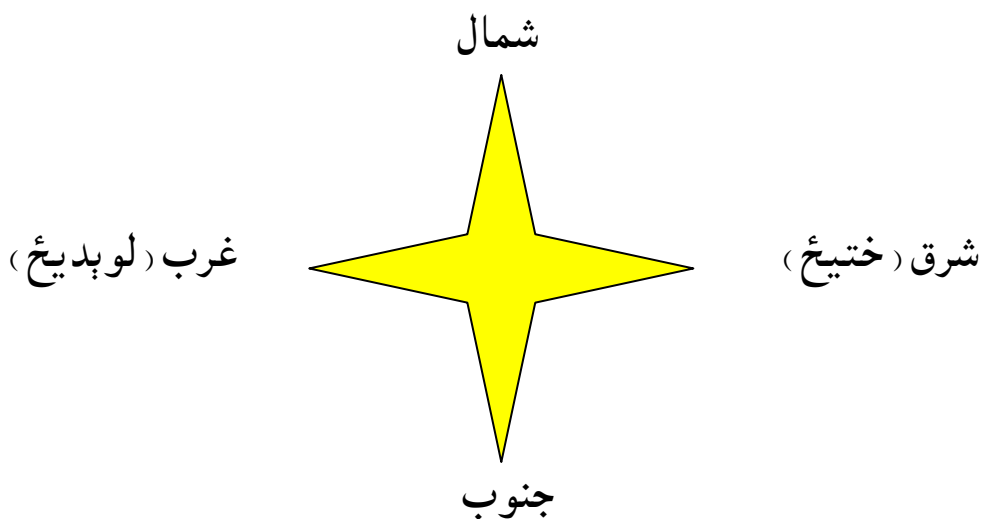
۲- غرب يا مغرب (لوېديځ)

۳- شمال

۴- جنوب

څلور خواوي دا ډول معلوموو:

لومړی گورو چې لمر له کومې خوا څخه را خيژي. راسته (بنی) لاس مو هغې خوا ته و نيسئ، بنی لاس مو د شرق (ختيځ) خوا ته دی. چپه (کين) لاس مو غرب (لوېديځ) ته، مخ مو شمال او شا مو جنوب خوا ته دي.

د لمانځه د ادا کولو په وخت کې که سړی نه پوهیږي چې قبله (مکه) یا کعبه کومې خوا ته ده. د دې کار لپاره باید لومړی و پوهیږو چې مورچیري یو. وروسته نو بیا فکر و کړو چې سعودي عربستان کومې خوا ته پروت دی. اوس چې مو د سعودي عربستان خوا پیدا کړه هغې خوا ته لمونځ کوو.

تمرین:

۱- پوښتنه: د شرق یا مشرق بل نوم څه شی دی؟

۲- پوښتنه: د غرب یا مغرب بل نوم څه شی دی؟

۳- پوښتنه: شرق یا مشرق څرنگه پیدا کوو؟

۴- کله چې مو شرق پیدا کړ اوس ولیکئ چې شمال کومې خوا ته دی؟

۵- د لمانځه د ادا کولو په وخت کې مخ کومې خوا ته کوو؟

جغرافيه

جغرافيه د مځکي او هيوادو په باره کي خبري کوي . کله چي موږ د افغانستان ، سويډن او يا کوم بل هيواد د مځکي ، غرو ، رودو ، پيدا وارو او ښارونو په باره کي خبري کوو نو موږ د هغه هيواد د جغرافيه په باره کي خبري کوو . دلته لاندې به لومړی د افغانستان او بيا د سويډن د جغرافيه په باره کي خبري وکړو .

د افغانستان جغرافيه

زموږ گران هيواد افغانستان يو ډېر پخوانی هيواد دی . دا هيواد د اسيا په لويه وچه کي پروت دی . افغانستان يو غرنی هيواد دی .

د افغانستان گاونډي هيوادونه لکه :

شرق او جنوب ته يې د پاکستان اسلامي جمهوريت پروت دی . شمال خوا ته يې د تاجکستان ، ازبکستان او ترکمنستان هيوادونه پراته دي .

غرب ته يې د ايران اسلامي جمهوريت پروت دی . په شرق کي يو څو کيلو متره د چين سره هم سرحد لري . د دې هيواد پخواني خلک د آريايانو په نامه يادېدل . پایتخت يې د کابل ښار دی . افغانستان څلور دېرش ۳۴ ولايتونه لري . پيسه يې افغانی نوميږي . يوه افغانی ۱۰۰ پوله ده .

تمرین: لاندې پوښتنې ته جواب و لیکئ!

۱- جغرافیه څه ته وايي و یې لیکئ!

۲- لاندې جملې و لولئ، هره جمله چې صحیح وي تر څنګ یې (ص) او چې غلطه وي تر څنګ یې (غ) و لیکئ:

جغرافیه د یوه هیواد د رودو په باره کې معلومات را کوي _____

جغرافیه د یوه هیواد د موټرانو په باره کې معلومات را کوي _____

جغرافیه د یوه هیواد د غرو په باره کې معلومات را کوي _____

جغرافیه د یوه هیواد د ښوونکو په باره کې معلومات را کوي _____

افغانستان ۲۵ ولایتونه لري _____

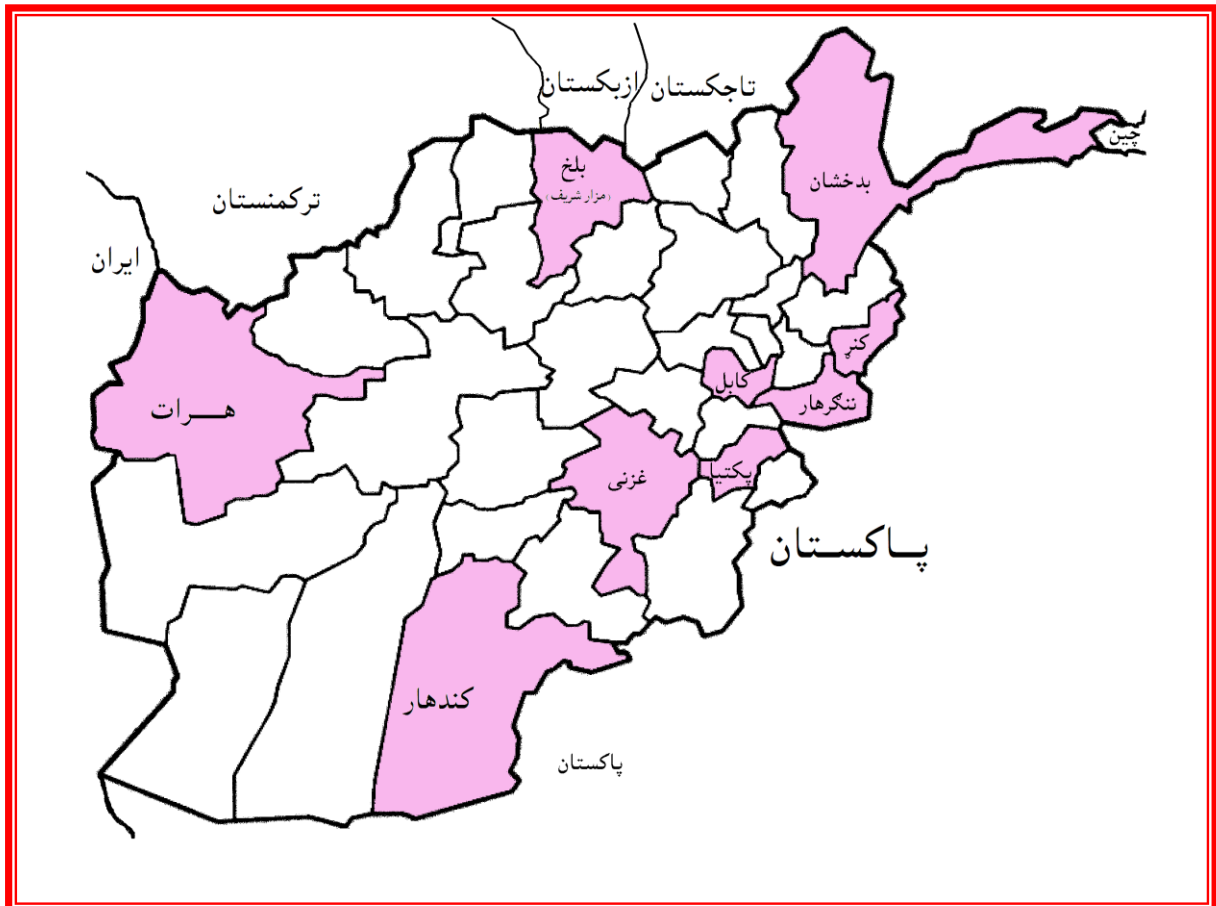
افغانستان د چین سره هم سرحد لري _____

د افغانستان پایتخت کابل نومېږي _____

آریایان د افغانستان پخواني خلک وه _____

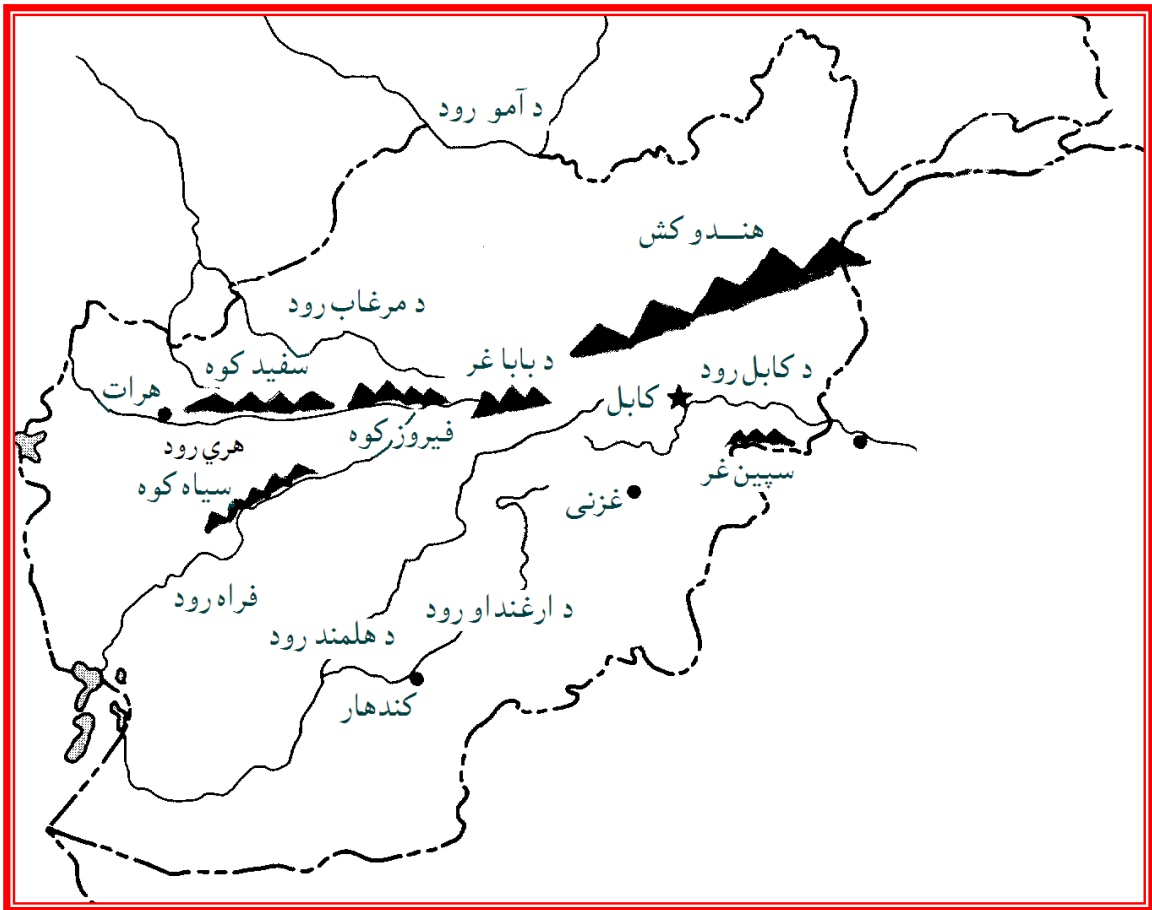
د افغانستان مشهور ولایتونه دا دي لکه:

- ۱- کابل
- ۲- کندهار
- ۳- بلخ (مزار شریف)
- ۴- هرات
- ۵- پکتیا
- ۶- ننگرهار
- ۷- کنړ
- ۸- بدخشان
- ۹- غزنی

زموږ په گران هیواد کي ډېر غرونه سته چي یو خو یې دلته لاندې لیکل سوي دي لکه :

۱- د هندوکش غرونه :	۲- د بابا غر :	۳- سپین غر :
دا غرونه د هیواد د شرق څخه د غرب و خوا ته اوږده پراته دي .	دا غر د افغانستان په منځ کي پروت دی .	دا غر د کابل تر رود لاندې پیدا کولای سی .

د غرو گټي : په ژمي کي پر غرو باندي واورې اوري . په پسرلي کي هغه واورې ويلي کيږي . په اوبو یې مخکي اوبوي او برېښنا ور څخه پیدا کوي .

د افغانستان لوی رودونه : افغانستان ډېر رودونه لري چې د يو څو لویو رودونو نومونه يې لاندي ليکل سوي دي او د دمخني پاني په نقشه کي يې ليدلای سی :

۱- د آمو رود :

دا رود د افغانستان په شمال کي زموږ د هيواد ، تاجکستان او ازبکستان تر منځ سرحد جوړوي .

۲- د هلمند رود :

دا رود د افغانستان د منځنيو غرو څخه شروع کيږي ، او په هلمند ولايت کي تيريږي . په هلمند کي يې يو لوی بند ورته جوړ کړی دی . دغه بند دوې گتې لري .

۱- د مځکو د اوبولو لپاره اوبه ذخيره کوي .

۲- د اوبو د قوې څخه يې برېښنا (برق) په لاس را وړي .

۳- د ارغنداو رود :

دا رود هم د منځني افغانستان د غرو څخه را شروع کيږي . په کندهار کي يې يو بند ورته جوړ کړی دی . د بند د اوبو څخه هم مځکي اوبه کوي او هم برېښنا (برق) په لاس را وړي .

تمرین: د لاندې جملو خالي ځایونه په در کره سوو کلمو سره ډک کړئ!

۱- غرونه افغانستان ته _____ لري	گټه رڼا بوټونه
۲- _____ د افغانستان پایتخت دی	پکتیا کابل کندهار
۳- _____ د افغانستان ګاونډی دی	سوېډن جرمني ایران
۴- د _____ د افغانستان په شمال کې بهیږي	آمو رود هلمند رود ارغنداو رود
۵- رودونه افغانستان ته _____ گټه لري	سړک ډېره موټر
۶- د رود د اوبو څخه _____ په لاس را وړو	برېښنا (برق) کتابونه خلک

د افغانستان پیدا وار: د افغانستان پیداوار په لاندې ډول دي:
۱- مېوې لکه:

<u>تازه مېوه</u>	<u>وچه مېوه</u>
انگور (تاک)	کشمش یا ممیز (وچ انگور دي)
انار (ونه، درخته)	بادام (ونه لري)
هندوانې (جرنگ)	وچ توت
ختکي (جرنگ)	
شفتالو (ونه، درخته)	
زردالو (ونه، درخته)	

۲- معدنونه: معدن په غره یا مخکه کي وي لکه:
مس: د مسو څخه ډېگونه، د برېښنا سیمان، د تعمیرونو سرونه او نور
شیان جوړوي.

طبعي غاز: د خوړو د پخولو او کورو د تودولو لپاره په کار لویږي.
معدني ډبري (تیري): د کان یا معدن څخه را باسي لکه:
یاقوت: په گېڼو (امپلو، والیگانو، گوتو یا انگشتریو او نورو شیانو) کي
په کار لویږي.

لاجورد: په گېڼو (امپلو، والیگانو، گوتو یا انگشتریو او نورو شیانو) کي
په کار اچوي.

۳- عالی (قاليني)

پوستینچي: د پسه د پوستکي څخه صدرياني (واسکتونه) جوړوي.
د قرقلي پوستکي: دا د قرقلي د وریانو پوستکي دي چي بیا خولی او
بالاپوښونه ځيني جوړوي.

تمرین: لاندې جملې و لولئ، که جمله غلطه وي (غ) او که صحیح وي (ص) ور ته و لیکئ!

- ۱- انگور د افغانستان پیدا وار دي .

- ۲- په افغانستان کي انار نه پیدا کیږي .

- ۳- په افغانستان کي خلک غالی جوړوي

- ۴- بادام جړنگ لري

- ۵- د قرقلي پوستکي د قرقلي د وریانو څخه لاسته راځي .

و لیکئ چي د یاقوت او لاجورد څخه کوم شيان جوړوي:

طبعي غاز د څه شي لپاره په کار اچوي؟

فعل Verb

فعل چي په سويډني يې verb بولي ديوه کار کول ښکاره کوي لکه : ځم، خورو، ليکې، راوړئ ، گوري، خاندي او داسي نور . په لاندي جملو کي تر فعل لاندي خط کش سوی دئ و يې لولئ !

احمد زموږ کور ته راځي .

تاسي ښوونځي ته راغلاست .

سدو ملالی ته وويل .

دوی ډوډی خوري .

موږ به کابل ته ولاړ سو .

تمرین : په لاندي جملو کي فعلونه پيدا کړئ او تر هر فعل لاندي خط کش کئ !

دوی سويډن ته راغلي دي .

موږ سبا مېلې ته ځو .

سدو او ملالی کالي را وړي وه .

سپوږمی ليک و ليک .

اوس نو په خپله شپږ فعلونه پيدا کړئ !

د فعل څخه وخت هم معلومېږي د کتاب په پای کي يې و لولئ .

تمرین: لاندي كيسه و لولئ ، فعلونه پکښې پيدا کئ او و يې ليکئ!

رنا وويل ، ”توتي غوږ ونيسه .

ما ته غوږ و نيسه . دا زده کړه ، توتي مور دى ” .

توتي وويل ، ”توتي مور دى ” .

ملالی د رنا کور ته ولاړه . رنا ملالی ته و ويل ،

”زما توتي ته غوږ ونيسه . توتي ، دانه خوړې ”؟

توتي و ويل ، ”توتي مور دى ” .

رنا و ويل ، ”توتي اوبه چښې ”؟

توتي و ويل ، ”توتي مور دى ” .

ملگري ملتونه FN

په دې وروستی پېړۍ کې په نړۍ کې دوه ځله نړۍ والي جگړې سوي دي .
پدې جنگو کې نژدې د نړۍ ټولو هیوادو گډون درلود .

لومړۍ نړۍ واله جگړه په ۱۹۱۴ عیسوي کال کې پیل سوه . دا جگړه په
۱۹۱۹ عیسوي کال کې پای ته و رسېده .

د ملگرو ملتو دفتر

دوهم نړۍ وال جنگ په ۱۹۳۹ عیسوي کال کې پیل سو .
دا جنگ په ۱۹۴۵ کال کې پای ته و رسېد . دا جنگونه
په اروپا کې پیل سوه .

د دوهم نړۍ وال جنگ د پای ته رسېدو سره یو ځای
داسې فکرونه را پورته سوه چې یوه نوې ټولنه باید منځ
ته راسي . دا ټولنه به د نړۍ هیوادونه یو د بله سره
نژدې کړي او بیا به جنگ نه سره کوي .

د ملگرو ملتو نښان

دغه ټولنه د ملگرو ملتو په نامه یاده سوه . د ملگرو ملتو د
ټولني (سازمان) د جوړېدو په وخت کې یو پنځوس (۵۱)
هیوادونو گډون درلود .

د ملگرو ملتو دفتر د امریکا د نیویارک په ښار کې پروت
دی . د دې دفتر اوسنی مشر بانکیمون دی .

لغاتونه :

د کار ځای	دولت	د کار ځای	دولت
دولت	دولت	دولت	دولت
دولت	دولت	دولت	دولت

تمرین :

لاندي پوښتني و لولئ او جواب ور ته و وایاست !

۱- په نړۍ کې خو ځله نړۍ وال جنگونه شوي دي ؟

۲- لومړۍ نړۍ وال جنگ په کومو کلو کې وو ؟

۳- دوهم نړۍ وال جنگ په کومو کلو کې وو ؟

۴- ملګري ملتونه کله جوړ شوه ؟

۵- د ملګرو ملتو د جوړېدو په وخت کې څو هیوادونه سره یو ځای شوه .

۶- ملګري ملتونه د څه لپاره جوړ شول ؟

د دې لپاره چې

۷- آیا تاسې فکر کوی چې ملګري ملتونه په رشتیا هغه څه چې وایي هغه

کوي ؟

بنوونځي

بنوونځي د زده کړي ځای دی. موږ هره ورځ پر وخت بنوونځي ته ځو، هلته لوست وايو او ليک زده کوو. په تفريح کي لوبې کوو.

بنوونځي زموږ د کور په شان دی او د کور په شان يې پاک ساتو. د ونو بناخونه يې نه ماتوو او د گلانو بوټي يې نه خرابوو.

له همزولو سره مينه لرو. يو له بل سره جنگ او جگړه نه کوو. د بنوونکو خبرو ته غوږ نيسو او په لوستونو کي زيار باسو.

د بنوونځي د قوانينو مراعت کوو. کونښن کوو چي سينې يې ماتي نه کړو.

په خپل شوق مکتب ته ځمه	هم کونښن او زيار کومه
د مکتب يم زده کوونکی	هم به پوه شم هم لیکونکی
چي له خپلو همزولانو	او له نورو همصنفیانو
په تعليم کي پاتي نه شم	او له هر چا څخه بڼه شم

(کشکي)

لغاتونه:

بنوونځي	مکتب	زيار	کونښن
لوست	درس، سبق	تعليم	زده کړه
مينه	گرانيت		

تمرین: لاندي جملي په سويډني ژبه ترجمه کئ!

۱- بنوونځي د زدکړي ځای دئ.

۲- مور هره ورځ پر وخت بنوونځي ته ځو.

۳- مور په بنوونځي کي کتاب لولو او ليک زده کوو.

۴- کله چي تفريح وي لوبي کوو.

۵- بنوونځي زموږ د کور په شان دئ.

۶- مور خپل بنوونځي پاک ساتو.

۷- د نورو زدکوونکو سره مينه لرو.

د بنوونځي شعر په لور اواز و لولئ!

اسم (نوم) Substantiv

اسم د شيانو نوم دئ لکه: کور، قلم، ورور، کتاب، خط، پلار، کابل، سویدن او نور. په لاندي جملو کي تر اسم لاندي خط کش شوی دئ و یې لولئ.

- مور **موټر** نه لرو .
- دوی **کتاب** لولي .
- د **احمد خور** راغله .
- د چا **قلم** مات سو ؟

لاندي جملې و لولئ هر چيري چي اسم وينئ خط تر لاندي کش کړئ!

- مور د بنونځي څخه راغلو .
- تا په چاره غوښي پرې کړې .
- راډيو ماته شوه .
- بنوونکي زدکوونکو ته لوست ور کوړ .
- زه به ستا څخه خپل تلفون واخلم .

زدکوونکي دي پخپله داسي پنځه اسمونه و ليکي چي دلته نه وي راغلي!

اسم يا مفرد (يو) يا جمع وي لکه :

<u>مفرد</u>	<u>جمع</u>
قلم	قلمان
کتاب	کتابونه
بنوونکی	بنوونکي
کاغذ	کاغذونه

تمرین : دلته لاندې څو جملې در کول سوي دي. لومړی اسمونه پکښې پيدا کئ او بيا يې جمعي جوړي کئ !

- د هغه هلک په بنوونځي کي يوه نجلۍ سبق وايي .
- د هغې خور خپل کالي راوړه .
- د نجلۍ ورور او پلار د ښار څخه راغله .
- دوی په دکان کي راډيو رانيول (واخيستل) .

<u>مفرد</u>	<u>جمع</u>	<u>مفرد</u>	<u>جمع</u>
-----	-----	-----	-----
-----	-----	-----	-----
-----	-----	-----	-----
-----	-----	-----	-----
-----	-----	-----	-----

خو پښتو متلونه

متل د يوې پيښې لنډ بيان دی . چيري چي يو څه پېښ سوي وي د هغې پيښې لنډ بيان ته متل ويل كيږي .

- ۱- خپله ژبه هم کلا ده هم بلا .
- ۲- چي څه کرې هغه به رېبې .
- ۳- خپل عمل د لاري مل .
- ۴- ژرنده که د پلار ده هم په وار ده .
- ۵- چي اوسې په خوی به د هغو سې .
- ۶- په يوه گل نه پسرلی كيږي .
- ۷- له يوه لاسه ټک نه خيځي .
- ۸- مار ته په لستوني کي ځای مه ورکوی .
- ۹- پوره ورک دي کره دوه کوره .
- ۱۰- غل په غره کي نه ځاييږي .
- ۱۱- لويان په کور کي وايي ، کوچنيان پر بېبان .

پورتنی متلونه په یاد کړئ !

لغاتونه :

کلا	لوی دېوال	رېبې	پرې کوي
عمل	کره ، څه چي سپری کوي	مل	ملگری
وار	نوبت		

تمرین: لاندی متلونه څه معنا لري، په خپله ژبه یې و لیکئ!

۱- ژرنده که د پلار ده هم په وار ده: _____

۲- لویان یې په کور کې وایي، کوچنیان یې پر بېبان: _____

هغه لغاتونه چې یو د بل ضد معنا و لري د یوه خط په واسطه یې سره و

نښلوئ!

مسکین

سپین

تیت

ورځ

سم، سیده

ښه

آزاد

جگ

ژوندی

کور

شپه

زور

بد

مړ

تور

بندي

نوی

خان

احترام

احترام د نورو انسانانو قدر او عزت کولو ته وايي . سړی باید تر هر څه له مخه د خپل مور او پلار احترام و کړي . د هغو خبرو ته غور و نیسي . مور او پلار خپلو اولادو ته د ژوند سمه لار ور بنیي .

ښوونکی (معلم) هم که نر وي که ښځه د مور او پلار په ډول د احترام وړ دی . ځکه چې ښوونکی هم کوچنیانو ته د ژوند ښې لارې ور بنیي .

د ټولو هغو خلکو چې تر تاسې مشران دي احترام و کړئ . د اسلام پیغمبر حضرت محمد (ص) هېڅ وخت په لار کې تر مشرانو نه له مخه کېدی . دا مور ته هم را بنیي کله چې د مور او پلار سره چیرته څو هېڅ وخت تر هغو د مخه ولاړ نه سو .

د ښوونځي د قوانینو احترام کول ډېر مهم کار دی .

نور څه چې سړی یې باید احترام و کړي هغه د نورو خلکو کلتور او ژبه ده . هېڅ کله باید د نورو خلکو پر کالیو او ژبه و نه خاندو . فکر به و کړو که څوک زموږ پر کالیو او ژبه و خاندې نو څومره به خواشینی شو . پدې ډول باید کونښن و کړو چې نور خلک خپه نه کړو .

لغاتونه:	خواشینی	خوابدي ، خپه
احترام	عزت ، قدر	گټه ، فایده
کلتور	د ژوندانه لارې او کارونه	قانونونه ، چې سړي ته د
ځینو کارو اجازه ور کوي او د ځینو کارو اجازه نه ور کوي .	ارزش قوانین	

تمرین: د لاندې جملو خالي ځایونه په در کره شوو کلمو ډک کئ!

۱- د مور او پلار ----- باید وکړو . کالي احترام کوبښښ
۲- د ----- احترام هم باید د مور او پلار په ډول و کړو . ښوونکي کلتور حيواناتو
۳- حضرت محمد (ص) پر لاري تر ----- له مخه نه تی . هلکانو نجونو مشرانو
۴- د ښوونځي د ----- احترام ډېر مهم کار دی . احترام قوانینو چوکيو
۵- د نورو خلکو پر ----- او ژبه باید و نه خاندو . کلتور ژبه هوا
۶- که څوک زموږ پر ----- او ژبه و خاندې خپه کېږو . کاليو مېز تاريخ

صفت Adjektiv

صفت په يوه جمله کې پر اسم (نوم) باندې تاثير کوي لکه: سور، جگ، لوی، پاک، خان، مسکين، ټيټ، ظالم او نور. صفت تر اسم (نوم) د مخه راځي لکه:

سور قلم جگ سپری لوی بناړ پاک بنوونځی خان سپری

تمرین: په لاندې جملو کې صفتونه پیدا کړئ او یو خط تر لاندې کش کړئ!

مور یو زور کور لرو.

دوی پاسته لاسونه لري.

تاسي یو بڼه کتاب واخیست.

احمد ستا خراب موټر را ووست.

زدکونکي دي په خپله درې داسي صفتونه پیدا کړي چې لوړ نه وي لیکل

شوي او و دې لیکي!

تمرین: په لاندې جملو کې صفتونه پیدا کړئ او بیا یې پر در کره شوو

خطو و لیکئ!

زدکوونکو خپل نوي کتابونه راوړل.

د سډو پلار سډو ته یو زوړ موټر ور واخیست.

تاسې په هغه گران کور کې اوسېږئ.

دوی د کابل څخه په یوه ارزانه سرویس کې را غله.

احمد خپل سور بکس را وړ.

نجوني تر اوسه پوري په هغه پخواني ښوونځي کې دي.

د اروپا اتحادیه EU

لومړی او دوهم نړۍ وال جنگونه دواړه د اروپا څخه شروع شوه. په دواړو جنگو کې د اروپا ډېر انسانان مړه سوه. ډېری خرابۍ پېښې شوې.

انسانانو د یوې آرامې او بې جنگه اروپا فکرونه د ډېره وخته په سرونو کې درلودل.

په ۱۹۵۲ عیسوي کال کې اروپایان سره را ټول شول او یوه اتحادیه یې جوړه کړه.

د اتحادیې لومړي غړي هیوادونه **بلجیم ، فرانسه ، ایتالیه ، لکسمبرگ ، هالنډ او جرمني** وه. د اتحادیې موافقه دلته لاندې و لولئ:

- ۱- اروپایي هیوادونه به بیا جنگ نه کوي.
- ۲- غړي هیوادونه به یو د بله اقتصادي مرستې سره کوي.
- ۳- د کرهڼې په برخه کې به همکاري سره کوي.
- ۴- په ګډه (ټولو) به تجارت (سوداګري) سره کوي.

په کراره کراره د اروپا نور هیوادونه هم په دې اتحادیه کې ور ګډ شول. اوس په ۲۰۰۹ عیسوي کال کې د دغه اتحادیې غړي هیوادونه ۲۷ دي.

لغاتونه:

اتحادیه	په ګډه کار سره کول	نړۍ وال	چې په ټوله دنیا کې وي
غړی	یو نفر	موافق	په ټولو منل

تمرین: پورتنی لوست و وایاست او لاندي پوښتنو ته جواب و لیکئ!
۱- په نړۍ کې څو نړۍ وال جنگونه شوي دي؟

په نړۍ کې-----

۲- په اروپا کې ولي د خلکو سره د اتحادیې د جوړولو فکر پیدا شو؟

څکه چې-----

۳- په ۱۹۵۲ عیسوي کال کې د اروپا کومو لومړیو هیوادو اتحادیه جوړه
کړه؟

۴- د اروپا د اتحادیې موافقه کوم شیان وه؟

۵- د اروپا په اتحادیه کې اوس څو هیوادونه گډون لري؟

ضمير Pronomen

ضمير يوه کلمه ده چي د اسم يا نوم پر ځای را ځي . کله چي موږ د يو چا سره خبري کوو او د هغه نوم (احمد) وي نو هر وار نه ورته وايو چي احمد . ورته وايو (ته) دغه د ته کلمه چي د احمد د نوم پر ځای وايو د ضمير په نامه ياديزي . نور ضميرونه لکه :

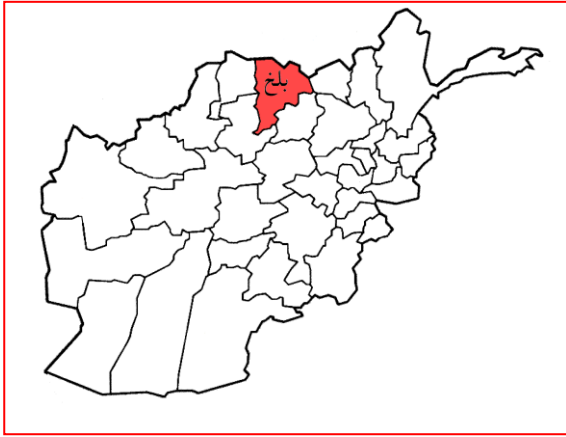
زما	زه ، ما
زموږ	موږ
ستا	ته ، تا
ستاسي	تاسي
د ده	دی ، ده
د دې	دا ، دې
د دوی	دوی

تمرین : په لاندې جملو کې ضميرونه پيدا کئ او يو خط تر لاندې و ليکئ!

زه کور ته ځم .

تاسي بنوونځي ته ولاړاست .

آريايان

زموږ گران هیواد افغانستان یو ډېر پخوانی هیواد دی . د نن څخه نژدې ۵۰۰۰ کاله پخوا د افغانستان په شمالي خواوو کې آریایانو ژوند کاوه .

دغه خلک زموږ لومړني نیکه گان وه . دوی مځکي کرلې . دوی لومړی په

بلخ کې ښاري ژوند پیل کړ . هلته یې د لومړي ځل د پاره په بلخ کې یو ښار ودان کړ .

د لومړي ځل لپاره یې پاچاهي جوړه کړه . د دوی لومړی پاچا (**یما**) نومېدی .

آریایانو یو دیني لار ښوونکی هم در لود چې نوم یې (**زردشت**) وو .

آریایانو د غرو په لمنو کې یو ډول بوټي چې د (سوما) په نامه یادېدل را ټولول . د دغو بوټو څخه به یې شربت جوړول او هغه به یې چښل .

لغاتونه :

هيواد	وطن	لومړني	اولي
پيل	شروع	ځل	واری

تمرین: لاندې پوښتنو ته جواب و وایاست!

۱- آریایانو لومړی چیري ژوند کاوه؟

۲- آریایانو د افغانستان په کوم ځای کې ښار جوړ کړ؟

۳- آریایانو چیري لومړی وار (ځل) پاچاهي جوړه کړه او د لومړي پاچا نوم یې څه شی وو؟

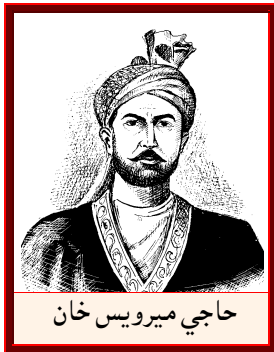
۴- آریایانو یو دین درلود. د دیني لارښوونکي نوم یې څه وو؟

۵- آریایانو د څه شي څخه شربت جوړول او هغه یې چیري پیدا کول؟

حاجي مير ويس خان نيکه

حاجي ميرويس خان د **بنالم خان** زوی وو . دی په قوم هوتک او د کندهار د **کوکران** په کلي کي اوسېدئ . د مور نوم يې **نازو انا** وو .

د نن څخه تر ۳۰۰ کالو څه زيات زموږ پر گران هيواد باندي د ايران صفوي دولت تېری کړئ وو او گورگين يې خپل نماينده را لېږلئ وو . گورگين پر افغانانو باندي ډېر ظلمونه کول .

حاجي ميرويس خان

حاجي ميرويس خان چي يو مېړنی سړی وو . دی په ۱۷۰۹ ميلادي کال کي افغانانو د قوم مشر کړ . حاجي ميرويس خان **گورگين** د منځه يووړ او هيواد يې د ايران د صفوي دولت د ظلمه خلاص کړ . د گورگين تر مرگ وروسته يې د قوم مشري پر غاړه واخيستله .

د ميرويس خان تر مرگ وروسته د ده زوی **شاه محمود** پاچا شو . شاه محمود د ايران په هيواد کي تر اصفهانه پوري ټوله مځکي و نيولې او هلته پاچا سو . ترده وروسته د ده د اکا (تره) زوی **شاه اشرف** پاچا سو . د ميرويس خان کشر زوی **شاه حسين** په کندهار کي

هوتکي شاه محمود

هوتکي شاه حسين

وو .

هوتکي شاه اشرف

پاچا

تمرین: لاندې پوښتنو ته جواب و لیکئ!

د میرویس خان نیکه د پلار نوم څه شی وو؟

د میرویس خان نیکه د مور نوم څه شی وو؟

ولي میرویس خان نیکه خلکو د قوم په مشري و ټاکه؟

د میرویس خان نیکه زوی شاه محمود کوم ځای و نیوئ او هلته پاچا وو؟

شاه حسین څوک وو او چیري پاچا وو؟

گورگین څوک وو او د کومه ځایه افغانستان ته را غلئ وو؟

د ماشوم حقونه

کله چې یو ماشوم که هلک وي که نجلۍ په دنیا کې سترګې خلاصې کړي نو پخپله ژوند مخ ته نه سي وړلای . دغه ماشوم د لویانو مرستې او غمخوړۍ ته اړتیا لري . دغه اړتیا یې باید مور او پلار ور تر سره کړي . د ماشوم اړتیاوي لکه خواړه ، اوبه ، تازه هوا ، کالي ، بوټونه او د اوسېدلو ټاټوبی دي . سربېره پر دې د انسانانو مینې او محبت ته هم اړتیا لري .

د ماشوم د حقوقو څخه یو هم د لوبو کولو حق دی ، مشران باید هیڅکله ماشوم د لوبو څخه منع (بند) نه کړي .

پر پورتنیو اړتیاوو سربېره بڼه روزنه او پوهنه هم د ماشوم د حقوقو د جملې څخه شمېرل کېږي . دغه ټوله اړتیاوي یې په لومړي سر کې د لویانو د خوا ورته برابرېږي . کله چې ماشوم لږ څه په خبرو وپوهیږي نو بیا د لویانو خبرو ته غوږ نیسي . د دغه غوږ نیولو له لاري د یوې بڼې راتلونکي د لاس ته راوړلو د پاره کوښښ کوي .

یادونه :

ښوونکي دي زده کوونکو ته د ماشوم د حقوقو په باره کې خبري و کړي .

لغاتونه :

ماشوم	کوچنی	غمخوړي	روزنه ، پالنه
مرسته	کومک	اړتیا	ضرورت ، غوښتنه
ټاټوبی	د اوسېدو ځای	مینه	محبت ، گرانښت
روزنه	ساتنه ، تربیه	لومړی	اول

تمرین: د لاندې جملو خالي ځایونه په در کره شوو کلمو ډک کئ!

۱- ماشوم چي په نړۍ كې _____ خلاصې كې مرستې ته اړ دئ . لاس سترگي كالي
۲- د ماشوم د حقوقو څخه يو هم د _____ كولو حق دئ . لوبو كولو حق چوكۍ
۳- د ماشوم اړتياوي لكه خواړه ، اوبه _____ ، كالي او نور دي . ځغلي تازه هوا سپوږمۍ
۴- كله چي ماشوم لږ څه په _____ و پوهيږي نو بيا د لويانو خبرو ته غوږ نيسي . كالي كاغذ خبرو
۵- ماشوم د غوږنيولو له لاري د يوې بڼې _____ د لاس ته را وړلو لپاره كوښښ كوي . راتلونكي خوړو مكتب

پلاره

شپه او ورځ لگيا په کار يې
يې ډوډۍ پسې روان
يا په فکر د لباس يې
جوړوې موږ لره کور ته
په تعليم کي مو بيدار يې
مهربانه زما پلار يې
په ستړيا نه يې د ځان
غورځې پر ځې سرگردان
د راحت مو يې غمخور ته
مهربانه زموږ پلار يې

محمد عثمان (نژند)

لغاتونه:

لگيا	مشغول ، اخته	روان	رهي
لباس	کالي	سرگردان	ډېر مشغول
غمخور	غم خوړونکي	تعليم	زده کړه
بيدار	ويښ		

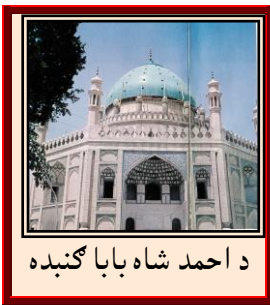
احمد شاه بابا

احمد شاه بابا د افغانستان يو لوی پاچا وو . احمد شاه بابا په قوم سدوزی او د **ابدالي زمان خان** زوی وو . پلار يې د هرات مشر وو . د مور نوم يې **زرغونه انا** وو .

کله چې **نادر افشار** د ايران د دولت له خوا پر افغانستان حکومت کاوه ، احمد شاه بابا د نادر افشار په عسکرو کې افسر وو .

په ۱۷۴۷ ميلادي کال کې نادر افشار و وژل شو . په دغه وخت کې افغانانو د کندهار د **شیر سرخ بابا** په زیارت کې یوه جرگه جوړه کړه . په دې جرگه کې **صابر شاه ملنگ** د احمد شاه بابا په لنگوټه (پټکي) کې د غنمو یو وړی وړ جگ کړ . اوس نو احمد شاه بابا پاچا شو .

احمد شاه بابا غښتلي عسکر چې شمېر يې سل زرو ته رسېدئ برابر کړه . احمد شاه بابا هیواد د دښمنانو له لاسه خلاص کړ . احمد شاه بابا د هیواد ټولو خلکو ته په ښه سترگه کتل . احمد شاه بابا پسله ۲۲ کاله پاچاهی څخه مړ شو او په کندهار کې ښخ شو .

د ده تر مرگ وروسته د ده زوی **تیمور شاه** پاچا سو . تیمور شاه تر ۲۰ کاله پاچاهی وروسته مړ شو او پاچاهی د ده زامنو ته پاته شوه .

لغاتونه:

د یوه ښه سړي قبر

زیارت

عسکري سړی

افسر

یو مسکین سړی چې د دنیا کارونه نه کوي

ملنگ

تمرین: لاندی پوښتنو ته پوره جواب و وایاست!

۱- د احمد شاه بابا د پلار او مور نوم څه شی وو؟

پلار یې _____ مور یې _____ نومبده

۲- د احمد شاه بابا پلار څه کار کاوه؟

۳- نادر افشار څوک وو؟

۴- احمد شاه بابا د پاچاهۍ تر مخه څه کار کاوه؟

۵- احمد شاه بابا څو کاله پاچاهي و کړه؟

۶- احمد شاه بابا په کوم کال کي پاچا شو؟

۷- احمد شاه بابا څرنگه پاچا شو؟

بن

بن هغه ځای دی چې بنې بنې ونې پکښې ولاړې وي . بن مور ته ډیرې گټې لري . بن مور ته راز راز مېوې راکوي ، په اوږې کښې یې د ونو تر سیوري لاندې کښېنو . په ژمي کښې یې د وچو لرگیو څخه د سونگ لپاره کار اخلو ، وانه یې خپلو ژویو ته د خوراک لپاره ورکوي .

د بن ونې د ورځي له خوا څخه د لمر د رڼا په واسطه اکسیجن جوړوي چې زموږ د تنفس لپاره ډېر ضرور دی . په اوږې کې ډېر خلک په بڼونو کې مېلې کوي . د دې لپاره چې دغه ټول شیان ولرو نو بڼه به دا وي چې په خپلو بڼو کې بنې بنې ونې کښېنو او خپل بڼونه بڼه و ساتو .

لغاتونه:

بن	باغ	ونه	درخته
سیوری	سایه	ژیوي	حيوانات
راز راز	ډول ډول		

تمرین :

۱ - د بن په باره کي که تاسي تر دې زیات پوهېږی و یې لیکئ چي تر پنځه لیکي کم نه وي .

۲ - لاندې پوښتنو ته جوابونه و لیکئ !

د بن د مېوو څخه څه گټه اخیستل کيږي ؟

د بن د وچو لرگیو څخه څه گټه اخیستل کيږي ؟

د بن پر ونو چي د لمر رڼا و لگيږي نو څه گټه لري ؟

کورنی

کورنی د پلار، مور، خویندو او وروڼو څخه جوړیږي. د کورنی هر انسان د کورنی د غړي په نامه یادېږي.

په کورنی کې پلار او مور د کورنی مشران دي. اولادونه د مور او پلار احترام کوي، خبرو ته یې غوږ نیسي او په کارونو کې ور سره مرسته کوي. د کورنی ټول غړي یو د بل احترام کې.

مور او پلار د کورنی د ژوندانه د سمون لپاره زحمت او زیار باسي او د ماشومانو لپاره خواړه، کالي او د ژوندانه نوري اړتیاوي برابرېږي. مور او پلار اولادو ته د انساني ژوند د ټولو غوښتنو سره سمه روزنه ور کوي. د کورنی ټول غړي د کارونو په سر ته رسولو کې یو له بل سره مشوره او مرسته کوي.

په کورنی کې کشران د مشرانو احترام کوي او مشران پر کشرانو مهربانه وي لکه چې وایي:

که مشر مشرتوب غواړي
کشر هم د دنیا دود غواړي

لغاتونه

بنه والی

سمون

عزت

احترام

رسم، رواج

دود

تمرین: لاندی جملې په سویډني ترجمه کئ!

کورنۍ د پلار، مور، خویندو او وروڼو څخه جوړیږي. د کورنۍ هر انسان
د کورنۍ د غړي په نامه یادیږي.

په کورنۍ کې پلار او مور د کورنۍ مشران دي. اولادونه د مور او پلار
احترام کوي او په کارونو کې ور سره مرسته کوي. د کورنۍ ټول غړي یو
د بل احترام کوي.

گاونڊيان

زمورڊ د کور شاوخوا اوسېدونکو ته گاونډيان وايي .

گاونډيان يو پر بل باندي ډېر حقونه لري ، چي يو څو يې دلته راوړو :

- ۱- که په مخه را سي سلام ور اچوو او روغېر ور سره کوو .
- ۲- که ناروغه شي ، پوښتني ته يې بايد ور شو او پام و کړو چي په لوړ
ښخ موزيک و نه ږغوو .
- ۳- که څه شي ته اړ وي ، بايد مرسته ور سره و کړو .
- ۴- که وږئ وي ، بايد ځان په خبر کړو او څه ور کړو .
- ۵- که مړ شي د جنازې لمانځه ته يې بايد ور شو .

په اسلام کي د کور په شاوخوا کښي تر څلوېښتم کور پوري په گاونډيانو
کي شمېرل کيږي .

لغاتونه :

ستړې مه شې

روغېر

همسايه گان

گاونډيان

مړی

جنازه

تمرین: لاندي پوښتنو ته جوابونه و ليکئ!
۱- گاونډيان پر مورډا لاندي حقونه لري؟

----- ■

----- ■

----- ■

----- ■

----- ■

۲- د لاندي کلمو ضد کلمې په يوه خط سره و نښلوئ!

تور	وږی
شپه	کمزوری (ضعیف)
پوست (نرم)	سپین
مورډ	خيرن (چټل)
پاک	وچي وني
غښتلی	انسان
شنې وني	ورځ
حيوان	کلک (سخت)

اختر

د اختر په ورځو کې د نړۍ ټول مسلمانان خوښ او خوشاله وي. په هر کال کېنې دوه ځله اختر وي. يو اختر د روژې تر نيولو وروسته راځي چې کوچنی اختر يې بولو او تر دغه کوچني اختر دوې مياشتې او لس ورځې وروسته لوی اختر راځي. په لوی اختر کېنې خانان مسلمانان (هغه مسلمانان چې ډيري پيسې لري) حج ته ځي.

ټول هغه خلک چې حج ته نه وي تللي او پيسې لري د دغه اختر په ورځو کېنې پسه، اوزگړی (وز)، غويی او يا اوبن حلالوي او غوښې يې و خوارانو او بېچاره خلکو ته خيرات ور کوي. دغه دواړه اخترونه درې درې ورځې وي.

په اخترونو کې مسلمانان نوي يا پاک کالي اغوندي، يو د بل کورو ته سره ځي، خپلو کوچنيانو (ماشومانو) ته نوي کالي ور اخلي. کلچې، جلبې او خوږې خوري. کوچنيانو ته پيسې ورکوي.

کشران د مشرانو لاسونه مچوي او عزت يې کوي.

که څوک له چا څخه خواشینی (خوا بدی يا خپه) وي د اختر په ورځو کېنې سره پخلا کېږي.

لغاتونه:

بېچاره	مسکين، غريب	خوار	مسکين
خواشینی	خوا بدی	ځله	واره

يادونه: ښوونکی دي د اختر په هکله د زدکونکو سره خبرې وکړي.

تمرین: لاندې لغاتونه گډه و وډ در کول شوي دي تاسي جملې ځيني جوړي کئ!

۱- اختر، د، د نړۍ، په، مسلمانان، ورځو، وي، کي، خوشاله
د اختر

۲- دوه، اختر، ځله، په، کي، کال، وي
په کال

۳- روژې، راځي، يو، وروسته، د، اختر، تر نيولو
يو اختر

۴- کوچني، تر، وروسته، راځي، دوې، ورځي، مياشتي او لس،
لوی اختر.

تر کوچني اختر

۵- پيسې، په، اخرونو، ورکوي، کوچنيانو ته، کي، خلک
په اخرونو

۶- بڼه، په، د، اختر، کي، خواړه، خوري، خلک، ورځو
د اختر په

پسرلی

کله چي ژمی تېر سي پسرلی راځي . پسرلی د کال لومړی فصل دی . په پسرلي کي هوا ډېره بڼه وي . په پسرلي کښي وني شنې کيږي ، گلان غوټی کوي ، بوټي شنه کيږي او مرغان چي د ژمي په موسم کي تودو ځايو ته تللي وه بيرته خپلو کورو ته کوچ را کوي . پسرلی د کار موسم دی ، خلک په پسرلي کښي په کار نه ستړي کيږي .

په پسرلي کښي خلک باغو او پټيو ته د مېلې لپاره ځي ، د غلو او مېوو د پخېدو په هيله شپې او ورځي په خوښي تېروي .

په پسرلي کي حيوانات د شنو وښو په خوړلو پيل کوي . مرغان ځالی جوړوي ، هگۍ اچوي او چيچيان باسي .

ميربي لنگيږي او کوچني وري پيدا کوي . مالداران شيډې ، کوچ او مستې خوري او خرخوي يې .

پسرلی په افغانستان کي د کال په دغه درو مياشتو کښي وي لکه :

حمل (وری)

ثور (غویي)

جوزا (غبرگولی)

لغاتونه :

فصل	موسم ، وخت	کوچ	کډه
پټي	د کرلو مخکي	هيله	اميد
غلو (غله)	لکه غنم ، اوربشي	کوچ	کوچي

تمرین: دلته لاندې د کال څلور فصلونه په پښتو او سویډني در کول شوي دي، د هر سویډني نوم تر څنګ یې پښتو نوم و لیکئ!

vinter -----

vår -----

sommar -----

höst -----

پسرلی
اوری (دوبی)
منی
ژمی

پسرلی د کال په کومو میاشتو کې وي؟

په پسرلي کې خلک چیرې مېلې باسي؟

په پسرلي کې ولې خلک خوشاله وي؟

تر پسرلي وروسته کوم فصل را ځي؟

په پسرلي کې چې مېرې لنگي شي نو خلک څه شی لري؟

د مسلمانۍ پنځه بناوي

د مسلمانۍ بناوي پنځه دي لکه :

1. پاڪه كلمه

2. لمونځ

3. روژه

4. زكات

5. حج

1- پاڪه كلمه لکه :

(لا اله الا الله محمد رسول الله)

2- لمونځ :

پر هر مسلمان په يوه شپه او ورځ كښي پنځه وخته لمونځ فرض دي . لکه سهار ، ماپښين ، مازديگر ، ماښام او ماخستن .

3- روژه :

مسلمانان په كال كښي يوه مياشت روژه نيسي . روژه هره ورځ د سهار د لمر تر ختو د مخه بيا د ماښام تر لمر لوېدو پوري نيول كيږي ، چي په دغه وخت كښي روژياتي (روژه نيونكي) نه شي خوري او نه شي چښي .

4- زكات :

هرشته من (خان) مسلمان خوارانو او مسكينانو ته څه ور كوي .

5- حج :

حج پر هر مسلمان په ژوند کي يو وار فرض دئ .
حج د سعودي عربستان د مکې شريفې په بناړ
کي کيږي . د کعبې شريفې پر شا و خوا اوه واره
را گرځېدل ، د صفا او مروه د غرو تر منځ اوه
واره تلل او راتلل ، د لوی اختر په شپه د عرفات
ميدان ته تلل دي او د مدينې منورې زيارت
کول چي هلته د حضرت محمد (ص) قبر دئ .

يادونه:

بنونکی دي د مسلمانۍ پنځه بناوي د زدکونکو سره تکرار کړي او د هري هري بنا په هکله دي خبري ور سره وکړي .

تمرین:

۱- د مسلمانۍ بناوي څو دي ؟ د هري يوې نوم و ليکئ !

۲- هر مسلمان بايد په يوه ورځ کي پر کومو وختو لمونځ و کړي ؟

۳- حج په کوم هيواد کي او په کومو ځايو کي کيږي ؟

هيواد

مور بچيان د دې هيواد پيداشوي يو ازاد
خويندي ورونه افغانان گد مو کور افغانستان
يو که نن مور کوچنيان خو سبا ته يو لويان
دغه خاوره به کړو بڼي دا ډاگونه به چمن
رسو ځان تر جهان خو مو متو کي وي توان

خپل هيواد به کړو ودان

لور مونوم پر ټول جهان

پورتنی ليکنه يو شعر دی . ځيني ليکني زموږ د خبرو په ډول ليکل کيږي،
چي هغه ته نثر وايي . خو ځيني ليکني بيا په پورتنی ډول ليکل کيږي چي
شعر ورته وايي . د شعر هري ليکي ته بيت وايي . په پورتنی شعر کي
لاندي ليکه يو بيت دی :

مور بچيان د دې هيواد پيداشوي يو ازاد

لغاتونه :

بچيان اولادونه بڼي باغ
هيواد وطن

تمرین :

یو که نن مور کوچنیان خو سبا ته یو لویان

د پورتنی بیت مقصد په خپله ژبه و لیکئ!

بیت څه شی ته ویل کیږي؟

د مثال په ډول یو بیت و لیکئ.

د پورتنی شعر څخه مو څه زده کړه په خپله ژبه یې و لیکئ! بنوونکی دي

د زدکوونکو سره مرسته و کړي!

ژیوي

ژیوي چي خلک يې حيوانات هم بولي د انسانانو په ډول د پاک خدای مخلوق دي. د نړۍ پر مخ د انسانانو په شاوخوا کي ژیوي هم ژوند کوي. ژیوي دوه ډوله دي چي يو ډول يې د کورنيو او بل ډول يې د وحشي ژیوو په نامه ياديري. کورني ژیوي هغه ژیوي دي چي د انسانانو سره يو ځای ژوند کوي او کله چي انسان وويني نه ځيني تنبتي لکه پيشي، سپی، پسه، خر، غوا، وزه او نور.

وحشي ژیوي هغه ژیوي دي چي په غرو او دښتو کي د انسانانو څخه ليري ژوند کوي او کله چي انسان وويني نو ور ځني تنبتي. وحشي ژیوي دوه ډوله دي. يو يې هغه ژیوي دي چي د نورو ژیوو غوښي خوري او ځيني يې بيا د نورو ژیوو غوښي نه خوري.

وحشي حيوانات په وابنه لرونکو ځايو کي ژوند کوي. يو ډول يې وابنه خوري. بل ډول يې د وابنه خوړونکو حيواناتو د غوښو د خوړلو د پاره په وابنه لرونکو ځايو کي ژوند کوي.

لغاتونه			
ژیوي	حيوانات	وحشي	چي آزاد گرځي، چي
د انسانانو څخه ليري ژوند کوي.			
مخلوق	د خدای پيدا		

تمرین :

وحشی ژیوی کوم ژیوی دی؟

وحشی ژیوی (حیوانات) ولی په وابنه لرونکو ځایو کې ژوند کوي؟

د درو وحشی ژیوو نومونه و لیکئ!

د درو کورنیو ژیوو نومونه و لیکئ!

وحشی ژیوی (حیوانات) خو ډوله دي و یې لیکئ!

زمری

زمری یو وحشي حیوان (ژیوی) دی چي زیاتره د افریکایي هیوادو په وانبه لرونکو ځایو کښي پیدا کیږي. دا ځکه چي په هغه ځایو کي نور داسي ژيوي ژوند کوي کوم چي غوښي یې زمريان خوري. د زمريانو وېښتان ژیر رنگ لري، تېره نوکان او قوي غاښونه لري. یو لوی زمری ۲۰۰ کیلو گرامه وزن لري.

زمری یو غوښي خوړونکی حیوان دی چي د نورو حیواناتو غوښي خوري. اکثره وختونه په ډله (گله) گرځي او ښکار هم په گډه کوي. د زمريانو په گله کي یو نر، دوې یا درې ښځي او یو څو یې چیچیان وي. زیاتره وختونه یې ښځي ښکار کوي.

ښځه یې د کاله د دوو څخه تر شپږو پوري چیچیان باسي. د زمري چیچیان د خپلي مور شیدې روي (خوري).

لغاتونه			
قوي	زور ور	گله	ډېر، ډله
وزن	دروند والی		
وحشي	چي د انسانانو څخه ليري ژوند کوي، هغه حیوانات چي وحشي نه دي هغه		
د کورني يا اهالي حیواناتو په نامه یادېږي.			

تمرین :

د زمري غابونه ولي قوي (زورور) وي؟

خکه چي

د زمري نوکان ولي تېره وي؟

يو لوی زمري خومره دروند وي؟

د زمري بنخه د کاله خو چيچيان باسي؟

زمريان ولي په کله گرځي؟

توتکی

توتکی یوه کوچنۍ مرغۍ ده . توتکی دوه ټاټوبي لري ، یو یې په شمال کي دئ او بل یې په جنوب کي دئ . د مای د میاشتي څخه بیا د اگست تر میاشتي پوري د مځکي د شمالي نيمي کرې په هیوادو کي ژوند کوي . دلته ځالگۍ جوړوي او چیچیان اچوي .

کله چي چیچیان یې د هگۍ څخه راووزي نو ډېرو خوړو ته اړتیا لري . پلار او مور یې خپلو چیچیانو ته حشرې ور نیسي او په خوري یې .

کله چي یې چیچیان په الوتلو پیل وکړي او و کولای سي چي پخپله والوزي نو ټوله په گډه افریکا ته کوچ کوي .

دوه تاره دي لکۍ

پکښي وا چوه هگۍ

توري توتکی

جوړه که ځالی

لغاتونه		
د اوسېدو ځای	ټاټوبي	چوغکه
کوچني حیوانات لکه	حشرې	ضرورت
شروع	پیل	کډه
		غوماشي (ماشي)
		کوچ

تمرین: لاندی پوښتنو ته جواب و لیکئ!

۱- توتکی ولی په ژمی کی تودو ځایو ته کوچ (کله) کوی؟

۲- توتکی په کومه میاشت کی ځالگی جوړوی؟

۳- د توتکی چیچیان څه وخت ډیرو خوړو ته اړتیا لری؟

۴- د توتکی چیچیانو ته څوک خواړه ور کوی؟

۵- کله چی د توتکی چیچیان په الوتلو شروع و کړی نو بیا چیری کوچ

کوی؟

زموږ خواړه

څه چې موږ خورو دا لاندې شيان دي لکه: پروټين ، غوړي (شحم) ، بوره او ويتامينونه .

۱- پروټين په لاندې خوړو کې سته لکه :

- غوښې ، ماهی ، هگۍ او ځینې نور .
- حبوبات (داني) لکه : لوبيا ، نخود او نور .
- غلې لکه : غنم ، اوربشي ، جوارې او نور .

۲- غوړي دوه ډوله دي لکه :

- حیواني غوړي : په شیدو کې لکه کوچ ، پنیر ، مستې ، شیدې او د حیواناتو په غوښو کې د سپینې په ډول وي .
- نباتي غوړي : داغوړي د یو شمېر دانو څخه لکه شرشم ، کونجدي او نورو څخه باسي .

۳- بوره : بوره په مېوو ، شیدو ، غلو (غنم ، اوربشي ، جوارې ، ورجو او نورو) کې پیدا کېږي .

۴- ويتامينونه : په مېوو ، دانو ، غلو ، سابو ، د ماهي په غوښه او نورو خوړو کې پیدا کېږي .

کله چې خواړه خوړو کونښن باید و کړو چې پروټين ، غوړي ، بوره او ويتامينونه و لري . په یاد یې باید و لرو چې د دغو خوړو د جملې څخه چې هر یو تر خپلې اندازې زیات سي چې بیا سړي ته د گټې پر ځای تاوان رسوي .

تمرین: لاندی پوښتنو ته لنډ لنډ جوابونه و لیکئ!

۱- په یوه گوله (مړی) خوړو کي کوم مواد سته؟

۲- په دې پوهیږو چي انسان ویتامینو ته اړتیا لري. اوس و لیکئ چي

انسان دغه ویتامینونه د څه شي څخه په لاس را وړي؟

۳- بوره په کومو موادو کي سته؟

۴- پروتین په څه شي کي سته؟

۵- که خواړه نه وي نو انسانانو ته څه ور پېښېږي:

فعل يا verb

فعل هغه ڪلمه ده چي د يوه ڪار ڪول ٻنڪاره ڪوي لکه: تلل، خورل،
خغلي، خوري، وري، يوسه، هه او نور.

په لاندي جملو کي تر فعلونو لاندي خط يا ڪرنبه ڪش سوڀ ده، و يي
لولئ!

1. مورڊ ڊوڙي خورو.
2. تاسي ڪالي مينڃي.
3. احمد راڃي.
4. ملالي به لوست لولي.
5. مورڊ ستاسي ٻنسونڃي ته در شو؟

تمرين:

زدڪوونڪي دي په لاندي جملو کي فعلونه پيدا ڪي او نٻناني دي يي ڪري!
پشي يوه ڪوچني مرغي و نيوله. مرغي و پوهبده چي پشي يي خوري.
مرغي پشي ته و ويل: ما مه خوره، زه ڊپره ڪوچني يمه. ما آزاده ڪره،
زه به خيله مور در ته را ولم. هغه ٻنه لو ده. پشي چي مرغي ايله ڪره،
مرغي د وني پر يوه ٻناخ ڪنٻناسته او پشي ته يي و ويل: زه خو ماشيني
يم نه مور لرم او نه پلار.

د فعل يا کار کولو څخه وخت هم ښکاره کيږي لکه :

حال (اوس زمانه) presens

ماضي (تېره زمانه) dātid

استقبال (راتلونکې زمانه) Futurum

اوس به دلته هره هره زمانه ولولو :

۱- حال presens :

هغه زمانه (وخت) دئ چې يو کار اوس کيږي لکه :

خم، ليکي، خورئ، وږئ او نور .

ماضي يا تېره زمانه :

دا هغه زمانه ده چې يو کار په تېر وخت کي سوی وي او دا زمانه پر درې

ډوله ده لکه :

الف- مطلقه ماضي Imperfekt :

چې يو کار په تېره زمانه کي سوی وي لکه :

احمد ښوونځي ته ولاړ .

تا ډوډۍ و خوره .

زه کور ته راغلم .

مورډ ښوونځي ته ولاړو .

او نور .

ب- قريبه يا نيژدي ماضي Perfektum:

په دې زمانه کي يو کار اوس ته نيژدي په تېره زمانه کي سوی وي لکه :
تا ډوډۍ خوړلې ده .
مور کتاب را وړی دی .
تاسي کور ته تللي ياست .

ج- بعیده يا ليري تېره زمانه Pluskvam Perfekt:

چي يو کار په ليري تېره زمانه کي سوی وي لکه :
مور خپل کار کړی وو .
ته کابل ته تللی وې .
دوی راغلي وه .

دې د خپل پلار سره خبري کړي وې .

۳- راتلونکې زمانه futurum :

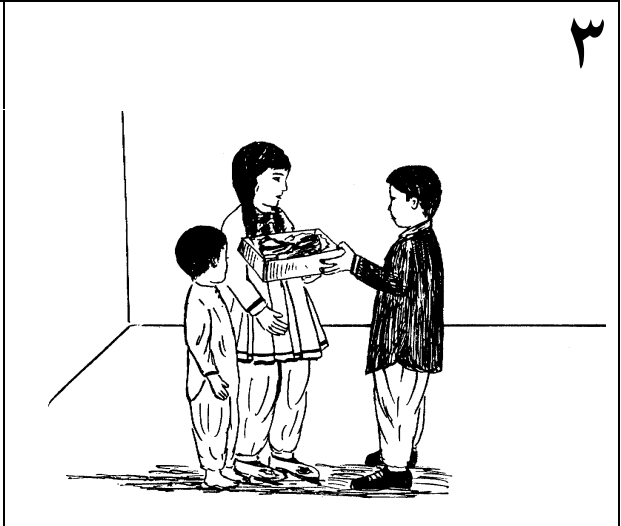
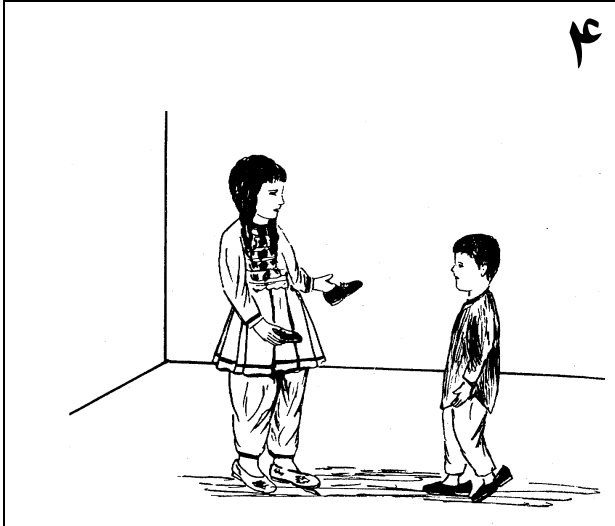
چي يو کار په را تلونکې زمانه کي کيږي لکه :

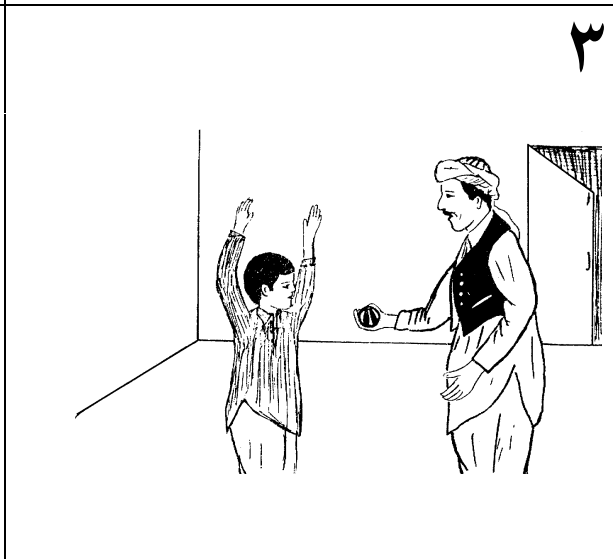
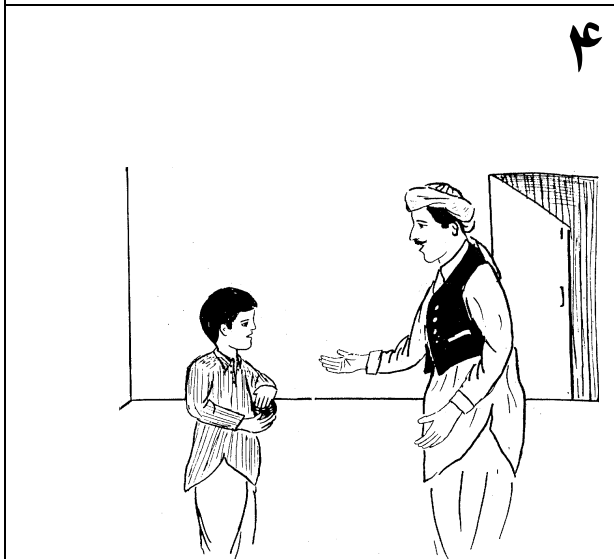
احمد به راسي .

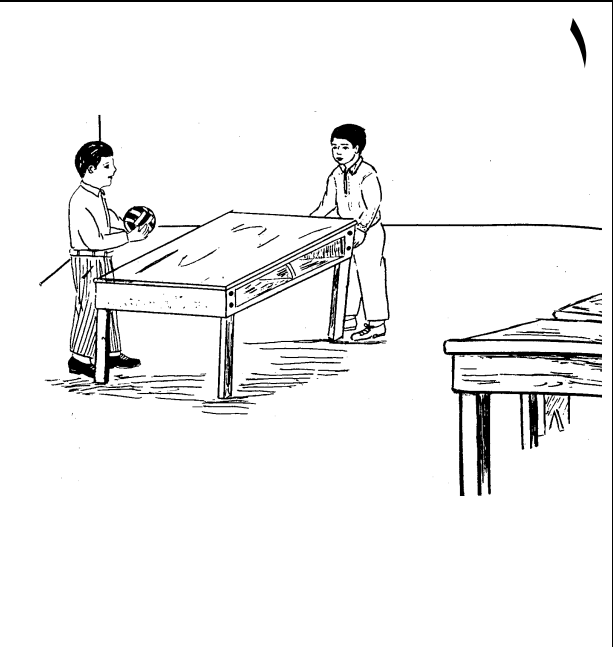
مور به و خاندو .

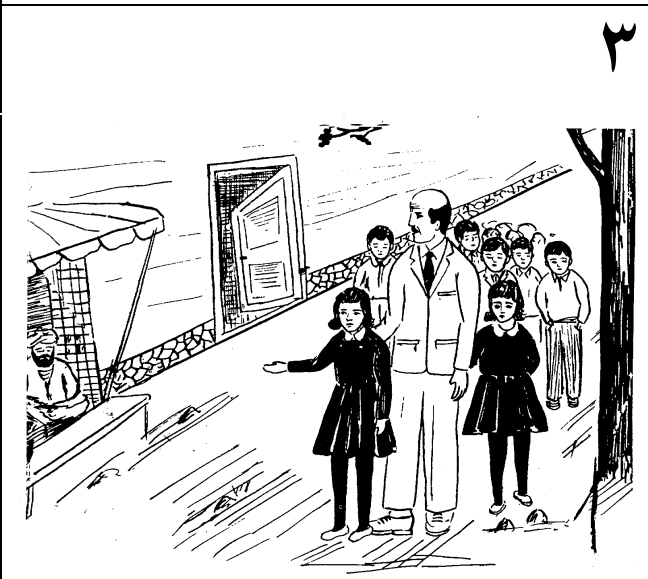
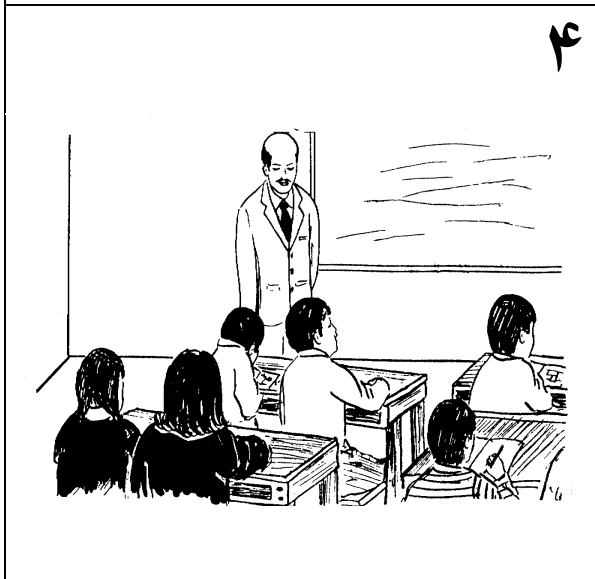
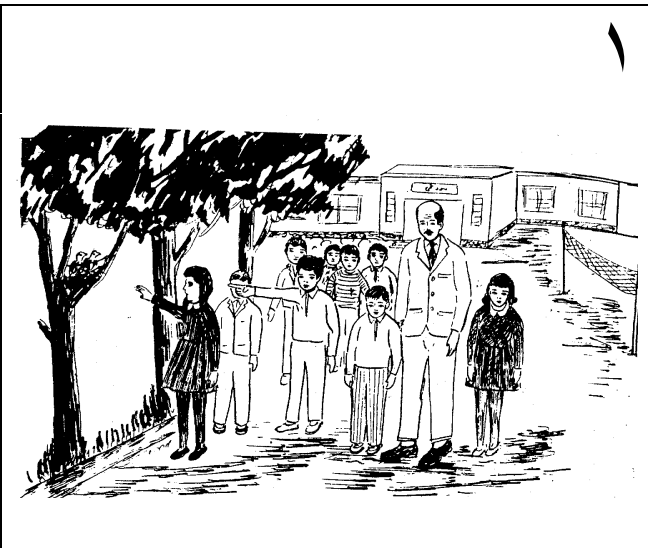
دوی به خط وليکي .

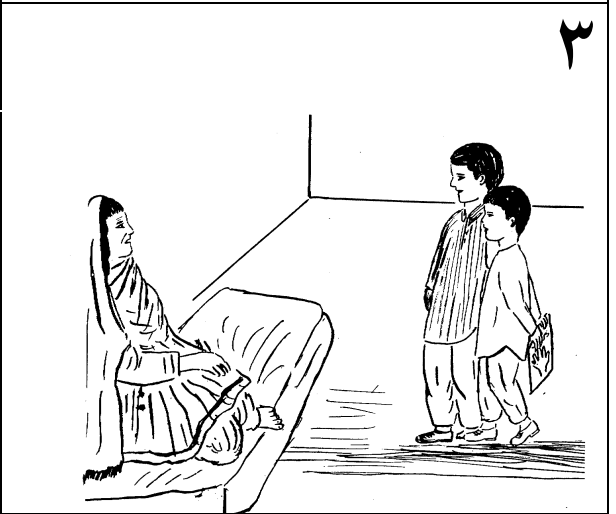
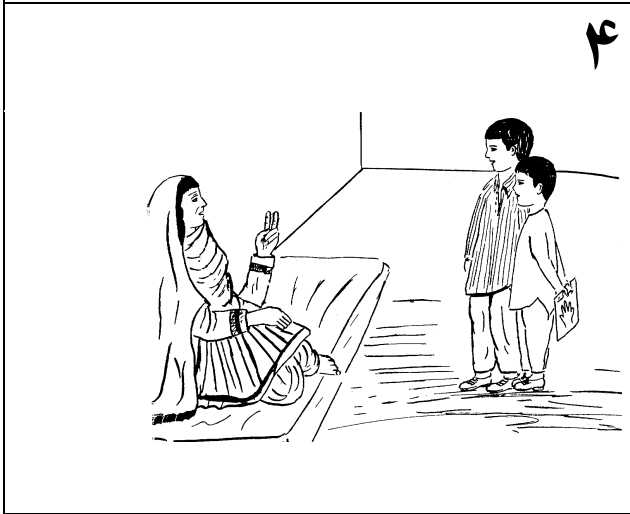
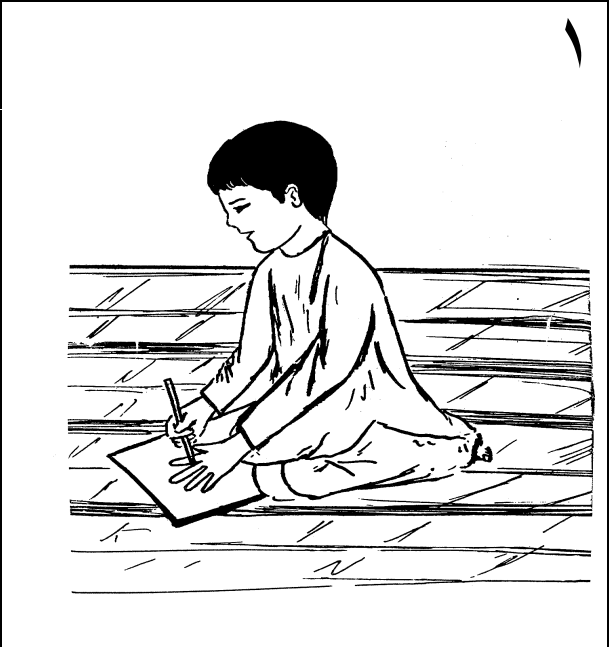
زدکونکي دي د لاندې رسمونو په باره کي
چي څه لیکلای شي و لیکي!

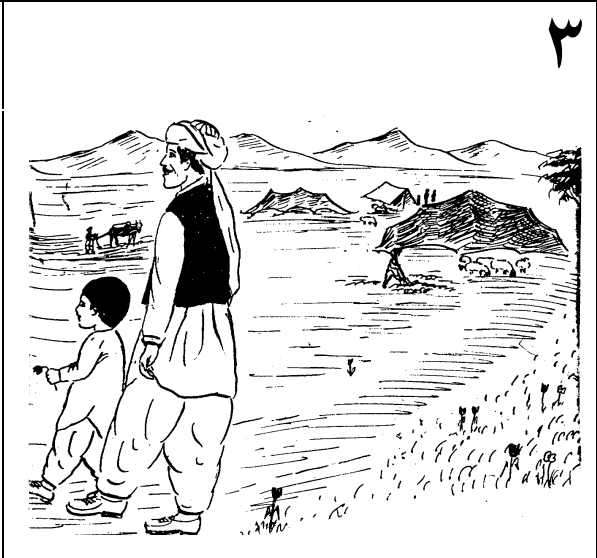
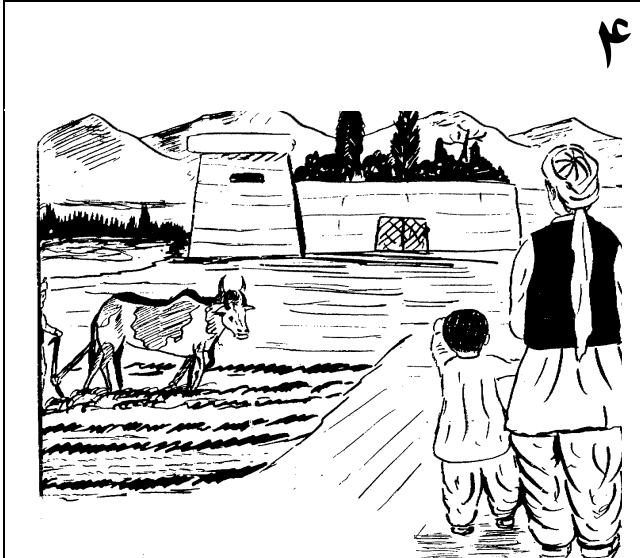
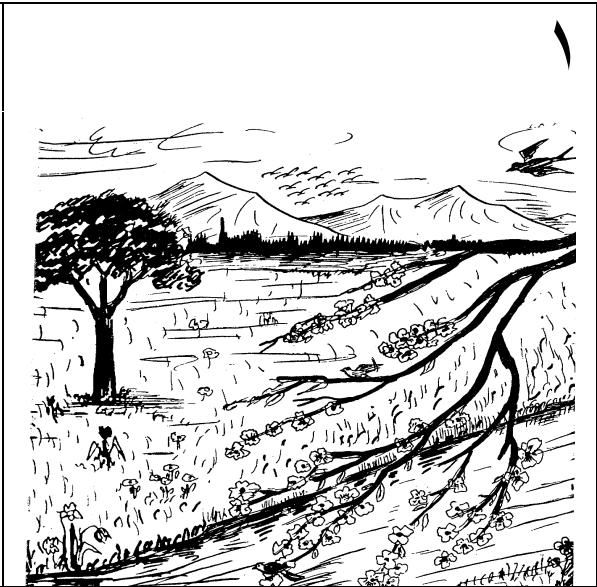
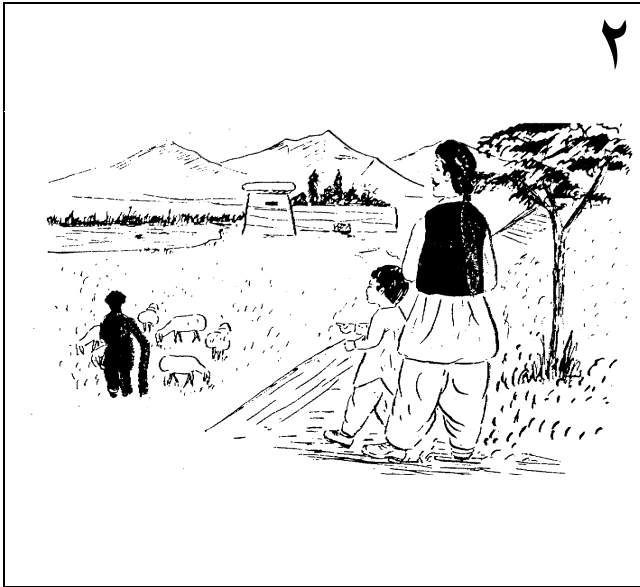

Undervisnings material

i pashto för elever i

årskurs 5

Utarbetat av: Ali Rasolzada, modersmåslärare i pashto

20171227